

Ämnesplanering för samhällskunskap på introduktionsprogrammet språkintröduktion

Hänvisning till detta dokument:

Intensivsvenska. 2020. *Ämnesplanering för samhällskunskap på introduktionsprogrammet språkintröduktion*. SKRIVS 8. Institutionen för svenska och flerspråkighet, Stockholms universitet.

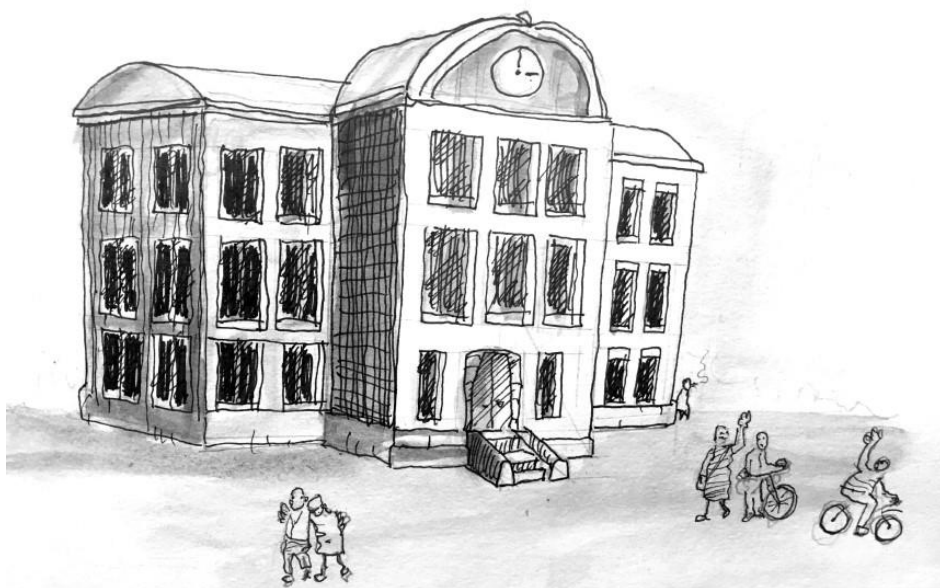

Illustration: Ove Larsson

Materialet är utvecklat inom utvecklingsprojektet Intensivutbildning i svenska för nyanlända skolelever, Intensivsvenska. Projektet ingår i satsningen *Utbildning för ökad integration* och har Marianne och Marcus Wallenbergs stiftelse som huvudfinansiär och Stockholms universitet och Institutionen för svenska och flerspråkighet som medfinansiärer. Projektets huvudman är Svenska Akademien. Projektets vetenskapliga hemvist är Institutionen för svenska och flerspråkighet vid Stockholms universitet.

SKRIFTER FRÅN INTENSIVSVENSKA NR 8

Innehåll

Intensivutbildning i svenska för nyanlända skolelever	4
Intensivsvenskamodellen	5
Intensivsvenskamodellen – stöttning för planering och genomförande av utbildning och undervisning	6
Ämnesplaneringarna	8
Vad är en ämnesplanering?	8
Varför behövs ämnesplaneringar?	9
Hur är ämnesplaneringarna uppbyggda?	10
Hur ska ämnesplaneringarna användas?	12
Hur kan ämnesplaneringarna anpassas?	13
Anpassning av innehållet och målen	14
Skolans planering av timplaner	14
Generell läsguide för modulerna	18
Ämnesplaneringarna i SO	19
Terminsöversikt	19
Läsguide till ämnesplaneringarna i SO	21
Mål och innehåll för modulerna	22
Modul A. Demokrati och diktatur, mänskliga rättigheter och nationella minoriteter (4 v., 4 tim. /v.)	22
Modulmål för modul A i samhällskunskap	22
Vecka 1. Demokrati och diktatur	23
Vecka 2. Mänskliga rättigheter	23
Vecka 3. Sveriges nationella minoriteter	24
Vecka 4. Repetition, fördjupad diskussion och examination	24
Modul B. Rättssystemet och källkritik (4 v., 4 tim./v.)	25
Modulmål för modul B i Samhällskunskap	25
Vecka 1. Normer, regler, lagar och grundlagar, domstolens aktörer, och introduktion till källkritik	26
Vecka 2. Från brott till straff + skillnaden mellan objektivitet och subjektivitet (källkritik)	26
Vecka 3. Forts. från brott till straff, samt diskriminering	27
Vecka 4. Repetition, fördjupad diskussion och examination	27
Modul C. Så styrs Sverige och EU, politiska ideologier och massmedia (4 v., 4 tim./v.)	29
Modulmål för modul C i samhällskunskap	29
Vecka 1. Ideologier, partier, rösträtt och val	30

Vecka 2. Första, andra och tredje statsmakten (regeringen, riksdagen och massmedia)	31
Vecka 3. Kommuner, landsting och EU	32
Vecka 4. Repetition, fördjupad diskussion, examination	32
Modul D. Konflikter och FN, arbetsmarknad, hushållsekonomi och samhällsekonomi (5 v., 4 tim./v.)	33
Modulmål för modul D i samhällskunskap	33
Vecka 1. FN:s uppdrag och styrning, avkolonialisering och konflikter efter andra världskriget	34
Vecka 2. FN:s uppdrag och styrning, avkolonialisering och konflikter efter andra världskriget forts. samt examination	35
Vecka 3. Arbetsmarknad, grundläggande arbetsrätt och konsumenträtt	35
Vecka 4. Hushållens inkomster och utgifter och det ekonomiska samspelet mellan samhällets olika delar (det ekonomiska kretsloppet)	36
Vecka 5. Repetition, fördjupad diskussion, examination	37
Litteratur	38
Bilaga 1: Förslag på lektionsrubriker	41
Modul A: Demokrati och diktatur, mänskliga rättigheter och nationella minoriteter	41
Modul B: Rättssystemet och källkritik	42
Modul C: Så styrs Sverige och EU, politiska ideologier och massmedia	42
Modul D: Konflikter, FN, Arbetsmarknad, hushålls- och samhällsekonomi	43

Intensivutbildning i svenska för nyanlända skolelever

Det material som du nu har framför dig är en av tretton så kallade ämnesplaneringar. I ämnesplaneringarna är det centrala innehållet och kunskapskraven i kursplanerna (Lgr 11) sorterat, organiserat och bearbetat i form av en tvåårig grundplan för olika skolämnen på introduktionsprogrammet språkintröduktion. De är resultatet av ett nära och intensivt samarbete mellan forskare, skollidare och yrkesverksamma lärare under fyra år i projektet Intensivsvenska. I detta introduktionskapitel beskrivs dels projektets grundtankar, dels hur ämnesplaneringarna kan läsas och användas.

Intensivsvenska, eller med det fullständiga namnet, Intensivutbildning i svenska för nyanlända skolelever, är ett samverkansprojekt som pågått 2016–2020.¹ Projektets vetenskapliga hemvist är Institutionen för svenska och flerspråkighet vid Stockholms universitet. Projektet ingår i Wallenbergstiftelsernas satsning Utbildning för ökad integration och det är Marianne och Marcus Wallenbergs stiftelse som har varit huvudfinansierare med Stockholms universitet och Institutionen för svenska och flerspråkighet som medfinansierare. Projektets huvudman är Svenska Akademien. För utförligare information om projektet i sin helhet, se www.intensivsvenska.se.

De övergripande målen som har styrt arbetet i projektet är

1. hållbar utveckling av utbildning och undervisning och
2. långsiktig förbättring av skol- och undervisningspraktiken genom implementering av gemensamt framarbetade arbetsätt och strukturer.

Målgruppen för arbetet har i första hand varit nyanlända elever i gymnasieåldern; en elevgrupp som arbetar mot att uppnå gymnasiebehörighet. Dessa elever har mest bråttom och på dem är kraven som störst, språkligt och kognitivt. De ska på kort tid lära sig svenska från grunden och erövra en språklig kompetens som är funktionell i skolsammanhang – ett specialiserat, skriftspråksbaserat och abstrakt

¹ Projektledningen har utgjorts av Maria Lim Falk (projektledare), Helena Bani-Shoraka (bitr. projektledare) och Tomas Riad. Därtill har projektgruppen inkluderat följande personer: Ann Boglind, Evelina Bång, Julia Forsberg, Carmen Galian Barrueco, Olle Josephson, Monica Karlsson, Margareta Majchrowska, Johanna Prytz, Débora Rottenberg, Ghazaleh Vafaeian, Gustav Westberg och Torbjörn Westerlund. Alla har bidragit i arbetet med ämnesplaneringarna – ett arbete som bland annat har omfattat analyser av styrdokument, konkretiseringar av mål, delmål och innehåll i samarbete med lärare, daglig dokumentation i klassrummen på projektskolorna för t.ex. uppföljning och utvärdering av ämnesplaneringarnas funktionalitet, fortlöpande arbete i ämneslärargrupper för fortsatt utveckling och revidering av ämnesplaneringarna och andra projektsatsningar. För mer information om projektskolorna, se fotnot 5.

språk för lärande i olika ämnen (t.ex. Hakuta, Butler & Witt 2000, Schleppegrell 2004, Lindberg 2007, 2011, jfr Skolverket 2017). Sådana höga krav kräver en genomtänkt och konkret plan både för utbildningen i sin helhet, och för den innehållsliga och språkutvecklande undervisningen i de enskilda ämnena (jfr Skolinspektionen 2010, 2019).² Det är en sådan plan som projektarbetet har riktats in mot.

Att utvecklingsarbetet skulle omfatta *hela* den utbildning i det svenska utbildningssystemet som är avsedd för nyanlända elever i gymnasieåldern – *introduktionsprogrammet språkintröduktion* – har framstått som självklart.³ Projektet har från början haft skolans uppdrag och dess måluppfyllelse för ögonen, och skolförbättring är en del av målet. Med detta mål är det nödvändigt att omfatta hela utbildningen. Arbetet har inbegripit dels uppläggning och organisering av utbildningen i sin helhet, dels planering och strukturering av undervisningen i olika skolämnen. Såväl det organisatoriska som pedagogiska utvecklingsarbetet har skett i direkt anslutning till undervisning och lärande i klassrummet. En viktig utgångspunkt har varit att beakta och synliggöra hela styrkedjan för att klargöra dess betydelse för enskilda skolors, rektorers och lärares förutsättningar för att bedriva sitt arbete (jfr Håkansson & Sundberg 2016 om förändringsteori, skolförbättring och strategier för en hållbar skolutveckling). Rektorer och lärare på olika skolor i olika kommuner har aktivt deltagit i utvecklingsarbetet, tillsammans med forskargruppen. Parallellt med detta har forskarna studerat och analyserat kommunernas och skolornas mottagnings- och kartläggningsrutiner, deras inplaceringsförfarande och gruppindelingsprinciper, liksom deras grunder för schemaläggning och annan planering av programmet.

Intensivsvenskamodellen

Med de ovan nämnda övergripande målen som bakgrund kan det konkreta projekt målet formuleras så här: Att arbeta fram en målorienterad, konkret och systematiskt upplagd grundmodell för språkintröduktion som ger förutsättningar för en likvärdig utbildning med hög kvalitet, ökad måluppfyllelse och bättre genomströmning.

Vi har valt att använda oss av ordet *modell*, trots att det inom utbildningsvetenskaplig och pedagogisk forskning liksom i skolpraktikkontexten

² Skolinspektionen 2010 – om framgångsfaktorer för undervisning; Skolinspektionen 2019 – om utmaningar med att skapa förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet i svenska som andraspråk.

³ Alternativ hade varit att i utvecklingsarbetet enbart omfatta ett eller ett par ämnen eller ämnesdidaktiska perspektiv och/eller ha en tematisk inriktning som till exempel 'språkutvecklande arbetssätt' eller 'att utveckla litteracitet på ett andraspråk', etc. eller helt och hållet lägga fokus på ämnet svenska som andraspråk.

ofta verkar kunna associeras med färdiga koncept och enkla tips och trix. Det är därför viktigt att understryka att arbetet inom ramen för projektet *Intensivsvenska* utgår från att det inte finns några enkla och snabba lösningar på de stora utmaningar som utbildning av nyanlända innebär. Envar som varit inblandad i sådan utbildning vet att det inte finns någon ”quick fix”. Det krävs samarbete och långsiktighet för att utveckla och etablera hållbara strategier, processer och arbetssätt.

En annan grundtanke har varit att projektets arbete ska kunna få spridning efter de fyra arbetsåren. Vi har därför kontinuerligt uppmärksammat specifika och generella perspektiv på arbetet som sådant under hela processen. Å ena sidan har utvecklingsarbetet utgått från de faktiska utmaningar som lärare och rektorer på projektskolorna har upplevt och identifierat i mötet med den heterogena elevgruppen nyanlända i sina specifika skol- och klassrumspraktiker (se fotnot 5 för mer information om projektskolorna). Å andra sidan har en betydelsefull aspekt av projektets processledningsroll varit att kontinuerligt lyfta blicken och växla perspektiv från det specifika till det generella.

Intensivsvenskamodellen – stöttning för planering och genomförande av utbildning och undervisning

Den grundmodell som projektarbetet har resulterat i kan beskrivas som ett system av planerad stöttning såväl för uppläggning och organisering av utbildningen i sin helhet som för planering och strukturering av undervisningen i olika skolämnen.⁴ Intensivsvenskamodellen kan liknas vid en rejäl byggnadställning runt skol- och klassrumspraktikerna, i vilka väsentliga funktioner har satts under lupp och analyserats för att sedan kunna stärkas och utvecklas vidare.

Struktur och systematik, konkretion och explicitet är två centrala begreppspar i projektets tänkande. De kan ses som grundläggande förutsättningar för en likvärdig skol- och klassrumspraktik med hög kvalitet och höga (stimulerande) förväntningar på eleverna. Begreppen fångar väl in de faktorer som enligt till exempel Skolinspektionen (2010) kännetecknar god undervisning, framgångsrika lärare och ett utvecklingsinriktat och stabilt kollegium. De fångar också in aspekter som i forskningen har visat sig ha stor betydelse för elevers lärande och studieresultat, både på lång och kort sikt (Nordenbro m.fl. 2008, Håkansson & Sundberg 2012).

Struktur och systematik hänger nära samman i Intensivsvenskamodellen. På en övergripande nivå avser *struktur* utbildningens inre uppbyggnad, som till exempel

⁴ Jfr stötningsbegreppet hos Gibbons 2002 och Polias, Lindberg & Rehman 2017.

organisering av ämnen, undervisningstid och schemaplanering för olika elevgrupper (Vad ska läsas när och av vem?). Det handlar om att skapa så goda förutsättningar som möjligt på en skola, i en kommun eller region för att kunna göra träffsäkra och välgrundade anpassningar av utbildningen till olika elevgrupper. Ett steg närmare undervisningen, på ämnesnivån, handlar struktur om organisering och disposition av ämnenas olika delinnehåll och förväntade förmågor och färdigheter. På undervisningsnivå handlar struktur om planering och organisering av innehåll och arbetssätt för såväl sekvenser av lektioner som för enskilda lektioner och moment inom en lektion.

Utöver att vara strukturerad bör såväl utbildningens uppläggning som undervisningen i olika ämnen i möjligaste mån också vara *systematisk*. Det systematiska kan röra principer för till exempel vilka ämnesområden som med fördel kan läsas i en elevgrupp med kort skolbakgrund eller i en elevgrupp med hittills mycket begränsade kunskaper i svenska. Vad är rimliga och stimulerande mål för denna elevgrupp? Hur kan undervisningen i olika ämnen planeras på ett effektivt och ändamålsenligt sätt för elever som har lång skolbakgrund och som kan förväntas ha en snabb progression i svenska? Vad är lämpligt att behandlas tidigt i utbildningen respektive senare? Etc.

Exempel på redskap som *tillsammans* kan fungera som utgångspunkt för en planering som syftar till att främja systematisk progression är (1) Skolverkets bedömningsstöd *Bygga svenska* (2017), (2) registermodellen för språkutveckling, språkanvändning och språklig variation mot bakgrund av situationella förutsättningar i olika sammanhang (Halliday & Hasan 1989, Martin & White 2005), (3) Cummins fyrfältsmodell för undervisning och lärandets zoner (Cummins 1981, 1984, Gibbons 2009, jfr Mariani 1997) och (4) cirkelmodellen för realisering av undervisningsplanering i cykler (Martin & Rothery 1986, Kuyumcu 2004, 2013, Johansson & Sandell Ring 2010). I artikeln *Planera för progression* ges exempel på hur redskapen konkret kan användas i samverkan (se Lim Falk 2017).

Om struktur och systematik framför allt handlar om att strukturera och systematisera utbildningens och undervisningens *vad* och *hur* på olika nivåer, så handlar *konkretion* och *explicitet* om att tydliggöra och underlätta förståelsen av strukturen och systematiken (för både lärare och elever). Såväl innehåll och mål (*vad:et*) som vägen dit (*hur:et*) behöver ha en klar och tydlig form, det vill säga formuleras så konkret som möjligt. Därutöver behöver det uttryckas explicit och göras synligt för alla berörda (jfr Skolinspektionen 2010, SKL 2019). Lärarens förståelse av strukturen och systematiken och betydelsen av dem för elevernas kunskapsutveckling är steg ett (jfr Nordenbro m.fl. 2008). Det nödvändiga nästa steget är att strukturen, systematiken och det konkretiserade innehållet och målen kommuniceras tydligt och begripligt till eleverna (jfr Håkansson & Sundberg 2012).

Ämnesplaneringarna är centrala i det system av stöttning som Intensivsvenskamodellen utgör. En ämnesplanering kan kort och gott beskrivas som en strukturering och konkretisering av kursplanens övergripande mål, centrala innehåll och kunskapskrav. Utformandet av denna typ av stötningsmaterial bygger på det starka forskningsstödet för att tydliga mål har stor betydelse för elevers kunskapsutveckling och studieresultat (se referenser i avsnittet ovan). Enligt Skolinspektionen (2010) är flertalet av de faktorer som kännetecknar god undervisning och framgångsrika lärare relaterade till en undervisningsmiljö som stödjer och tydligt strukturerar såväl innehållet i undervisningen som elevens arbete. Lärare och forskare i projektet har ägnat över 1000 arbetstimmar åt att sortera, organisera och precisera det centrala innehållet och förmågorna i kursplanen, och att konkretisera kunskapskraven i delmål ner på veckonivå och/eller lektionsnivå. Därutöver har utvecklingsarbetet inkluderat kontinuerliga ämneslärarmöten och klassrumsobservationer.

Utöver ämnesplaneringarna har projektet utarbetat material för särskilda satsningar. Studiemedvetenhet och ordförråd är två sådana satsningar i projektet. De är båda ämnesöverskridande och involverar lärare i alla ämnen. De förutsätter också samarbete mellan lärare inom och mellan ämnen. Den tredje satsningen – litterarisering – har stor betydelse för undervisning och språkutveckling i alla ämnen, men som kunskapsområde och i implementeringsavseende ligger satsningen i huvudsak inom sva-lärarnas ämneskompetens. För information om de särskilda satsningarnas inriktning, vetenskapliga grund och metoder för genomförande och de specifika sva-satsningarna (uttal, skönlitteratur och grammatik) – se projektets separata publikationer. Det här dokumentet fokuserar i det följande enbart på ämnesplaneringarna.

Ämnesplaneringarna

Ämnesplaneringarna är alltså utformade med ledorden struktur och systematik, konkretion och explicititet som utgångspunkt. De är redskap som kan bidra till ökad likvärdighet med hög kvalitet i utbildning och undervisning både inom en skola, mellan skolor och mellan kommuner. De är särskilt utformade för introduktionsprogrammet språkintröduktion i gymnasieskolan, men kan också användas och anpassas till undervisning på högstadiet. I enlighet med styrdokumentet för introduktionsprogrammen syftar de till att eleverna ska uppnå gymnasiebehörighet och tar därför sikte mot centralt innehåll och kunskapskrav för årskurs 9 i Lgr 11.

Vad är en ämnesplanering?

En ämnesplanering är en konkretisering av det centrala innehållet och kunskapskraven i ett specifikt skolämne i kursplanen för åk 7–9 (Lgr 11). Den tar alltså sikte mot centralt innehåll och kunskapskrav i de olika skolämnena för

årskurs 9, men beaktar även innehåll och krav i kursplanernas tidigare årskurser. Detta är nödvändigt särskilt i vissa ämnen, för att alla elever, även de med kort eller ingen skolbakgrund från sina hemländer, ska ha möjlighet att bygga upp de kunskaper och det språk som utgör kraven efter nio års skolgång i det svenska skolsystemet (se vidare nedan). Lika viktigt är det att innehåll och mål också ger eleverna förutsättningar att faktiskt klara sig på nästa utbildningsnivå, det vill säga på gymnasiet eller i vuxenutbildningen.

Ämnesplaneringarna innehåller uppföljningsbara mål och delmål, preciserade ner på veckonivå, för några ämnen även på lektionsnivå. Därtill innehåller de exempel på lärandeaktiviteter, uppgifter och resurser som kan användas i planeringen eller genomförandet av undervisningen. Ämnesplaneringarna i de olika skolämnena är tänkta att utgöra en ram som kan stödja läraren i planerings- och bedömningsarbetet.

Arbetet med ämnesplaneringar i svenska som andraspråk, matematik, engelska, biologi, kemi, fysik, geografi, historia, religion, samhällskunskap, bild och idrott har pågått under en fyraårsperiod, under vilken implementering, utvärdering och vidareutveckling har skett i återkommande cykler. Grundversioner av ämnesplaneringarna togs fram under 2017 genom samarbete mellan ett femtiotal yrkesverksamma högstadie- och gymnasielärare och ett femtontal forskare vid Stockholms universitet, Göteborgs universitet och Södertörns högskola. Implementering på projektskolorna⁵ har sedan skett i tre faser under tre läsår. Under dessa tre år har cirka 100 lärare utprovat ämnesplaneringarna i sin undervisning och kontinuerligt bidragit till revideringar av dem. Ämnesplaneringarna har alltså reviderats under läsåren 2017/2018, 2018/2019 och 2019/2020 och är ett resultat av över 1000 arbetstimmar och 70 ämneslärarmöten, mer än 800 lektionsobservationer och ett gediget samverkansarbete mellan forskare och ett stort antal verksamma lärare. Under läsåret 2019/2020 har också en ämnesplanering i ämnet musik arbetats fram.

Varför behövs ämnesplaneringar?

Kartläggningar, utredningar och granskningar har visat att det råder stora skillnader i processen kring mottagande av nyanlända ungdomar, i organiseringen av utbildningen för dem, i uppläggningsen av språkintröduktion. Omfattningen av och relationen mellan undervisning i olika ämnen och undervisningen i svenska

⁵ De skolor som har varit involverade i projektet är Nacka gymnasium i Nacka kommun, Södra Latins gymnasium och Kärrtorps gymnasium i Stockholms kommun, Morabergs studiecentrum i Södertälje kommun Jenny Nyströmsskolan i Kalmar kommun, IM Jacobsskolan i Hässleholms kommun och Norra Sorgenfri gymnasium i Malmö kommun. Skolorna har varit antingen labb-, test- eller modellskolor, vilket betyder att de har haft olika roller i projektet vad gäller utveckling, revidering och implementering av ämnesplaneringarna.

som andraspråk varierar starkt, liksom i gruppindelning och anpassning till enskilda elevers förutsättningar och behov (se t.ex. Skolinspektionen 2014, Skolverket 2016). Viss variation är nödvändig eftersom undervisningen ska utgå från varje elevs förutsättningar och behov, men alltför stora skillnader riskerar att skapa likvärdighetsproblem.

Bristande likvärdighet framhölls som ett grundläggande problem i Skolverkets rapport från 2018 (rapport 469) och kopplas till den flexibla styrningen av språkintrouktion. Liksom övriga introduktionsprogram i gymnasieskolan styrs det visserligen av både läroplanen för gymnasieskolan (Gy 11) och kursplanerna för grundskolan (Lgr 11), men saknar programstruktur och examensmål.⁶ Istället är det huvudmannens ansvar att upprätta en plan för utbildningen. Det kan i sammanhanget påpekas att kursplanerna ju inte är formulerade utifrån just nyanlända elevers förutsättningar och behov och att den progression som synliggörs i kursplanerna stegvis sträcker sig över nio läsår. För lärare som undervisar nyanlända innebär tolkning och implementering därför ofta en särskild utmaning, inte minst med tanke på den starkt heterogena elevgruppen vad gäller skolbakgrund, litteracitet på modersmålet och andra språk, etc. Studier har konstaterat att det föreligger ett (alltför) stort tolkningsutrymme på ämnesnivå, inte minst eftersom kursplanerna upplevs som orealistiska (Florin Sädobom 2015, Odenstad 2018, jfr Myndigheten för skolutveckling 2004).

Ämnesplaneringarna underlättar alltså inte bara lärarnas planerings- och undervisningsarbete – de bidrar också till ökad likvärdighet, vilket har varit en viktig utgångspunkt för projektets arbete.

Hur är ämnesplaneringarna uppbyggda?

Utöver att precisera innehåll och mål tydliggör ämnesplaneringarna också tidskraven, det vill säga vad som är rimlig undervisningstid för varje ämne. Det underlättar utformningen av studieplaner och schemaläggning av klasser. En central egenskap hos ämnesplaneringarna är modulariteten: ämnena är indelade i så kallade moduler om 10–20 undervisningstimmar (60 min).⁷ Modulerna avgränsar enskilda kunskapsområden inom de olika ämnena. De kan kombineras på olika sätt för anpassning av studietakt och nivå (hur många timmar i veckan

⁶ Att både Gy 11 och Lgr 11 styr introduktionsprogrammen beror på att programmen finns i gymnasieskolan, och att undervisningen siktar mot gymnasiebehörighet, dvs. mot godkända betyg motsvarande årskurs 9.

⁷ Modulerna i ämnena bild, idrott och hälsa och musik har oftast mindre omfattning. Dessa ämnen brukar ha färre lektioner i veckan och färre undervisningstimmar totalt sett (ca 34 timmar under ett läsår).

eleven/gruppen ska läsa varje ämne) och ämneskombinationen (vilka ämnen eleven läser, eller läser samtidigt).

Ämnesplaneringarna i sin grundversion är disponerade över två läsår. I detta grundupplägg läser eleverna samtliga SO- och NO-ämnen under varje läsår (totalt 66–70 undervisningstimmar per ämne), men bara ett SO-ämne och ett NO-ämne parallellt. Totalt består varje SO- och NO-ämne av fyra moduler (A–D). Under termin 1 ägnas till exempel de första fyra veckorna i SO åt geografi med fyra undervisningstimmar i veckan (modul A i geografi) och de första fem veckorna i NO åt biologi med tre undervisningstimmar i veckan (modul A i biologi). Därefter följer fyra veckor med samhällskunskap (modul A i samhällskunskap) och fem veckor med fysik (modul A i fysik), osv. För en detaljerad översikt av grundupplägget i NO och SO, se **Tabell 1**.

Övriga ämnen läser eleverna kontinuerligt under alla veckor och terminer. För dessa ämnen blir antalet moduler betydligt fler och de varierar också i längd. För mer information om moduler och deras innehåll, se respektive ämnesplanering.

Utformningen av ämnesplaneringarna⁸ utgår från följande antal undervisningstimmar per vecka och modul:

- Svenska som andraspråk: 8–12 tim./v. (beroende på elevgrupp)
- Engelska: 2–4 tim./v.
- Matematik: 3 tim./v.
- NO: 3 tim./v.
 - Biologi: 1 modul om 5–6 v. per termin
 - Kemi: 1 modul om 5–6 v. per termin
 - Fysik: 1 modul om 5–6 v. per termin
- SO: 4 tim./v.
 - Geografi: 1 modul om 4–5 v. per termin
 - Historia: 1 modul om 4–5 v. per termin
 - Religion: 1 modul om 4–5 v. per termin
 - Samhällskunskap: 1 modul om 4–5 v. per termin
- Bild: 1 tim./v. (koncentrationsläses ofta i en elevgrupp varannan termin, dvs. med 2 tim./v. under en termin)
- Musik: 1 tim./v. (koncentrationsläses ofta under ett år med 2 tim./v. under två terminer)
- Idrott: 1,5 tim./v.

⁸ Ämnesplaneringar för ämnena teknik, slöjd och hemkunskap är inte utformade.

En tanke i grundupplägget är att de nyanlända eleverna ska hinna inhämta så mycket språkkunskaper som möjligt innan de avslutar ämneskurserna. Detta ökar deras chanser att nå godkända betyg. Grundupplägget av ämnesplaneringarna tar hänsyn till såväl den innehållsliga som den språkliga progressionen *inom* varje ämne. Utöver det tar grundplaneringen även hänsyn till placeringen av de olika ämnesmomenten *mellan* ämnena för att skapa möjliga synergieffekter mellan dem. Synergieffekterna kan handla om både innehållet i ämnena och olika förmågor som eleven förväntas lära sig.

Det skall understrykas att två år är en kort tid, för många elever en *för* kort tid. Grundupplägget ska alltså *inte* ses som ett skolstadium eller som ett program avgränsat i tid (två år). Istället innebär detta upplägg ett tydliggörande av innehåll och mål. Denna konkretisering ger förutsättningar för en ökad likvärdighet vad gäller måluppfyllelse. Sedan kan det ta ett år för några få, två år för en större del, tre år för andra. Ämnesplaneringarna kan och bör anpassas efter det. En del elever kommer inte nå målen inom ramen för ungdomsskolan, men det är viktigt att säkerställa att också den elevgruppen får möjlighet att lära sig så mycket som möjligt under den tid de befinner sig i ungdomsskolan.

Hur ska ämnesplaneringarna användas?

Ämnesplaneringarna har flera funktioner. Några centrala funktioner listas nedan.

- Ämnesplaneringarna som planeringsverktyg
Ämnesplaneringarna konkretiserar och strukturerar ämnenas innehåll och mål över en tvåårsperiod. Den förhållandevis höga graden av konkretion, explicititet och överskådlighet över både kort och lång tid kan väsentligt underlätta arbetet med att planera och anpassa undervisningen till olika elevgrupper. Det gäller oavsett den specifika skolans organisation av programmet språkintröduktion, dess tjänstefördelningssystem eller dess schemalägningsprinciper.
- Ämnesplaneringarna som utgångspunkt för ökat samarbete
Genom att ämnesplaneringarna synliggör de olika ämnenas innehåll och progression över tid utgör de också en god grund för idéutbyte och ett fördjupat samarbete med ämneskollegor och kollegor i andra ämnen som möter samma elever. Systemet med explicita terminsplaneringar och moduler gör det tydligt vilka områden som behandlas i vilket ämne, av vem och när. Det ger goda förutsättningar för att planera till exempel ämnesöverskridande moment, studiebesök eller temadagar.
- Ämnesplaneringarna som redskap för att främja elevernas studiemedvetenhet
Strukturen och de tydliga målen och konkretiserade delmålen kan fungera som underlag i kommunikationen mellan lärare och elever om

lärandeprogression, planering, tid, ansvar, etc. Det gäller helklass: Har undervisningen behandlat det avsedda innehållet? Vad ska undervisningen behandla de kommande veckorna? Hur ska jag planera mina studier under denna tid? Och det gäller individuellt för att följa upp lärandeprogressionen: Hur mycket har jag deltagit i? Vad har jag missat? Vad behöver jag göra mer av för att nå målen? Se vidare *Studiemedvetenhet och måluppfyllelse*.

- Ämnesplaneringarna som bedömningsverktyg både för och av lärande
Ämnesplaneringarna kan med fördel användas som bedömningsverktyg, eftersom de konkretiserar de mål som undervisningen ska sträva mot och som eleven förväntas uppnå. Vissa mål är inriktade mot kunskaper, andra mot färdigheter och förmågor. De går att använda både på gruppnivå och individnivå.

På individnivå kan de också användas som underlag vid överlämning när en elev byter skola. Med utgångspunkt i ämnesplaneringarnas moduler och mål kan lärarna enkelt meddela vilka delar av utbildningen som undervisningen har behandlat och vilka mål eleven bedöms ha uppnått, även om hen inte nått betyg.

- Ämnesplaneringarna som en resurs i kommunikationen om undervisningen med studiehandledare
Ytterligare ett område där ämnesplaneringarna kommer till användning är i instruktioner och förberedelsematerial som studiehandledarna behöver. I ämnesplaneringarna anges länkar till utbildningsfilmer på en rad olika språk, som studiehandledarna kan ta del av för att förbereda sin undervisning och använda med eleverna. Samma fördel finns i de fall en annan lärare eller vikarie ska undervisa i ämnet och snabbt behöver bilda sig en uppfattning om vad klassen har gjort och behöver göra. Ämnesplaneringarna ger också studiehandledare och vikarier som har flera ämnen en överblick av undervisningsplaneringen i alla ämnen, vilket kan vara till hjälp i planeringen.
- Ämnesplaneringarna som stöd för schemaläggning och användning av schemat som pedagogiskt verktyg
Ämnesplaneringarna anger tydligt vilka tidsramar och beräkning av lektionstid som de är utformade utifrån. Det innebär att grundupplägget kan fungera som utgångspunkt för skolspecifika anpassningar avseende organisation, tjänstefördelning, elevgrupper, etc.

Hur kan ämnesplaneringarna anpassas?

Grundupplägget av ämnesplaneringarna sträcker sig över två år (se *Tabell 1* nedan), vilket alltså kan vara en för kort tid för många elever. Tidsaspekten är viktig i ämnesplaneringarna, men det verkligt centrala är inte avgränsningen i tid (ett visst antal undervisningstimmar), utan tydliggörandet av innehåll och mål. Denna konkretisering ger förutsättningar för en ökad likvärdighet vad gäller måluppfyllelse. Sedan kan det ta olika lång tid för olika elever att nå målen.

Ämnesplaneringarna kan och bör anpassas efter det. Mål och innehåll, både vad gäller mängd och djup, behöver anpassas till elevernas språkliga förmåga på svenska, tidigare skolgång och innehållsliga kunskaper.

ANPASSNING AV INNEHÅLLET OCH MÅLEN

Grundupplägget behöver alltså i de flesta fall anpassas till den specifika skolans tjänstefördelning, timplaner, schematekniska aspekter eller organisationen av introduktionsprogrammet språkintröduktion för olika elevgrupper.

Det är viktigt att påpeka att ämnesplaneringarna inte förutsätter att eleverna har uppnått en viss språklig nivå i svenska, utöver en grundläggande litteracitet. Ämnesplaneringarna är tänkta att kunna användas hos i princip alla elevgrupper, men en del anpassningsarbete måste alltid göras av läraren. Eftersom språkintröduktionsprogrammet kännetecknas av heterogenitet både i och bland elevgrupperna behöver anpassningar ofta göras både på grupp- och individnivå.

För att möta denna utmaning innehåller till exempel ämnesplaneringar i matematik och engelska en systematisk skiktning av målen i grundläggande och fördjupade. Modulerna i år 2 i dessa ämnen behandlar i stora drag samma innehåll som modulerna i år 1 men med successivt mer utmanande mål – ämnesmässigt, kognitivt och språkligt. Eleven som läser ämnet för första gången kommer att sträva mot de grundläggande målen (målen i år 1), medan de mer utmanande målen i år 2 (t.ex. problemlösning i matematik) kommer att vara i fokus för elever som har tillräckliga förkunskaper i ämnet, antingen från hemlandet eller från tidigare skolgång i Sverige. Dessa två elevkategorier kan vara placerade i olika grupper men finns inte sällan i samma grupp. Då underlättas undervisningen av det gemensamma innehållet i modulerna år 1 och 2.

SKOLANS PLANERING AV TIMPLANER

Ämnesplaneringarna tydliggör tidskraven för varje ämne, något som underlättar utformningen av studieplaner och schemaläggningen av klasser. Modulariteten i ämnesplaneringarna gör att det är enkelt att variera studietakt och ämneskombinationer i olika klasser och i vissa fall även på individnivå.

Med utgångspunkt i NO- och SO-ämnena ges nedan exempel på hur timplanerna kan anpassas till elevernas och organisationens förutsättningar. Grundupplägget och tre olika alternativ för kombinationen av NO och SO diskuteras nedan.

I *Tabell 1* illustreras *Intensivsvenskas* grundupplägg för NO- och SO-ämnena. Det tvååriga upplägget innebär att alla NO-ämnen (biologi, fysik, kemi) och SO-ämnen (geografi, historia, religion, samhällskunskap) är i gång varje termin, men inte samtidigt. Siffrorna i tabellen motsvarar veckonummer. Varje termin läser eleverna en modul i varje ämne (en modul sträcker sig över 4–6 veckor). NO-ämnena har i grundupplägget tre undervisningstimmar per vecka och SO-ämnena har fyra.

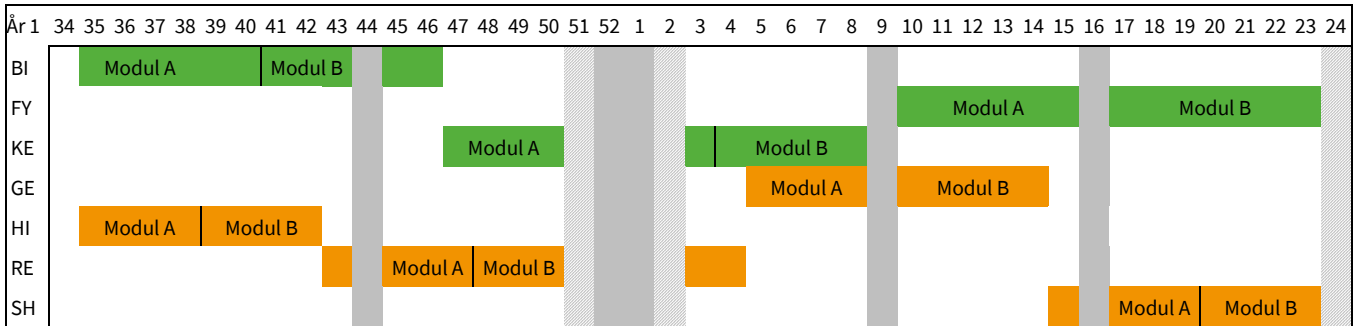
I grundupplägget läses alltså alla NO- och SO-ämnena över två år, vilket ger eleverna tid att utveckla skolspråket i svenska inom ramen för varje skolämne innan respektive ämneskurser avslutas termin 4. Detta upplägg möjliggör också nästintill sömlösa övergångar inom NO- respektive SO-ämnena och minskar därmed den skenbara innehållsliga splittringen. Till exempel rör modul B i alla NO-ämnen människokroppen på olika sätt.

Tabell 1. Intensivsvenskas tvååriga grundupplägg för NO- och SO-ämnena

År 1	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
BI	Modul A																				Modul B																							
FY					Modul A																								Modul B															
KE									Modul A																								Modul B											
GE	Modul A																								Modul B																			
HI									Modul A																								Modul B											
RE													Modul A																								Modul B							
SH					Modul A																																Modul B							
År 2	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
BI	Modul C																								Modul D																			
FY					Modul C																												Modul D											
KE					Modul C								Modul C																				Modul D											
GE													Modul C																				Modul D											
HI					Modul C																												Modul D											
RE	Modul C																																				Modul D							
SH					Modul C																																Modul D							

I *Tabell 2* illustreras variant A vars särdrag är längre men färre ämnesperioder per ämne varje läsår. Denna variant omfattar alltså färre ämnesbyten och kan vara att föredra om olika undervisande lärare kommer i fråga för varje NO- eller SO-ämne. Upplägget för variant A innebär att eleverna läser modul A och B efter varandra i varje ämne. Det medför å ena sidan att varje NO- respektive SO-ämne har längre sammanhängande undervisningstid, å andra sidan att varje ämne endast förekommer under en period under ett läsår (i jämförelse med 1 gång/termin i *Intensivsvenskas* grundupplägg). Eleverna läser således modul A och B i varje ämne under läsår ett och modul C och D under läsår två (visas inte i tabellen).

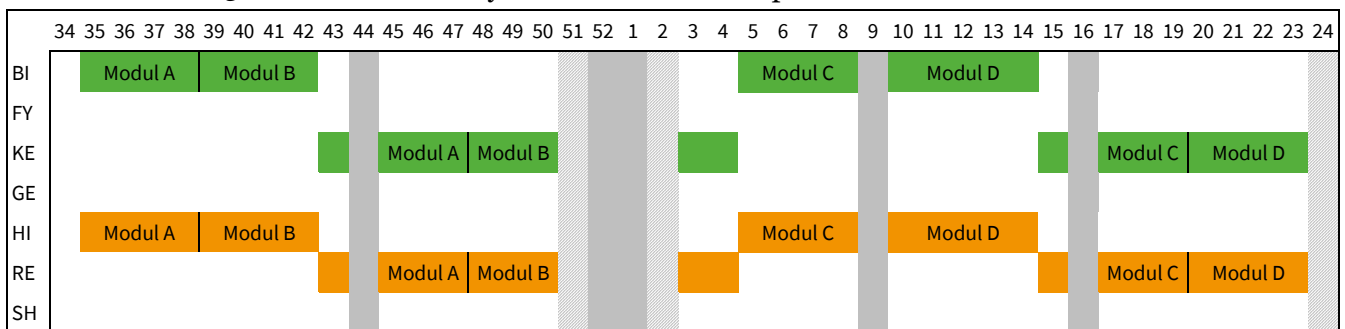
Tabell 2. Variant A: Tvåårscykel med längre men färre ämnesperioder (år 2 visas inte i tabellen)

I Tabell 3 illustreras variant B som innebär ett ettårsperspektiv på NO- och SO-ämnena, istället för ett tvåårsperspektiv. Med variant B läser eleverna alla fyra modulerna i två NO-ämnen och två SO-ämnen under ett läsår, vilket ger eleverna möjlighet att nå betyg i dessa fyra ämnen. Vad gäller SO-ämnena läggs samma antal undervisningstimmar på två SO-ämnen i stället för fyra, så att eleverna läser alla fyra moduler i dessa två SO-ämnen på ett i stället för två läsår. Till skillnad från grundupplägget och variant A har NO-ämnena fyra undervisningstimmar per vecka.

Variant B kan lämpa sig för elever som varit i Sverige en längre tid och kommit lite längre i sin språkutveckling i svenska. Eventuellt har eleven betyg i något eller några SO-ämnen sedan tidigare och ges då en möjlighet att inom första året på språkintröduktionsprogrammet nå de betyg hen behöver för att söka vidare till ett annat program. I ett eventuellt år två läser eleven de andra NO- och SO-ämnena, alternativt det eller de ämnen som eleven inte har uppnått målen i.

Tabell 3. Variant B: Ettårscykler med två NO- respektive två SO-ämnen

I Tabell 4 illustreras variant C som i grunden är en implementering av variant B i två klasser med följande särdrag: (i) SO- och NO-undervisningen schemaläggs i samma schemapositioner i klass 1 och 2, (ii) båda klasserna läser alla moduler i två NO-ämnen och två SO-ämnen under ett läsår, men ämneskombinationen skiljer sig klasserna emellan. Samtliga SO- och NO-ämnen är då i gång varje läsår på skolan. Som fjärde NO-ämne kan skolan antingen erbjuda teknik (förkortat TK i tabellen) eller upprepa det ämne (bland biologi, fysik och kemi) som flest elever

saknar betyg i. Med variant C kan eleverna gå mellan klasserna beroende på vilka ämnen de behöver läsa. Fler elever får på så sätt möjlighet att på ett år bli behöriga till vidare studier trots att skolan inte erbjuder alla ämnen i varje klass. Variant C innebär således en schemateknisk lösning som lämpar sig i skolor där många elever har betyg i olika SO- och NO-ämnen från tidigare skolgång i Sverige eller hemlandet.

Tabell 4. Variant C: Ettårscykler i två parallellt schemalagda klasser med varsin kombination av två SO-ämnen och två NO-ämnen.

		34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24									
Klass 1	GE	Modul A		Modul B																						Modul C		Modul D																									
	HI												Modul A		Modul B																																Modul C		Modul D				
	BI	Modul A		Modul B																							Modul C		Modul D																								
	FY													Modul A		Modul B																																	Modul C		Modul D		
Klass 2	RE	Modul A		Modul B																							Modul C		Modul D																								
	SH													Modul A		Modul B																																		Modul C		Modul D	
	KE	Modul A		Modul B																								Modul C		Modul D																							
	TK													Modul A		Modul B																																		Modul C		Modul D	

Skolorna som har testat ämnesplaneringarna har alla valt olika implementeringsvarianter anpassade till specifika förutsättningar på skolan för mottagande, skolorganisation, lärartillgång, osv. Det skolledning och schemaläggare behöver känna till för att kunna göra tjänstefördelning och schemaläggning är antalet undervisningstimmar per vecka och modul i varje ämne. Det är i nästa steg också den informationen som den enskilda läraren behöver för att anpassa innehåll och mål i ämnesplaneringarna till det egna schemat och elevgruppen (om man t.ex. ska sträcka ut modulerna över terminen eller komprimera dem).

Generell läsguide för modulerna

1 Mål och innehåll för modulerna

- Modul A. Demokrati och diktatur, mänskliga rättigheter och nationella minoriteter (4 v., 4 tim. /v.)

2

Termin 1, hösttermin

vecka	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
Ge					A. Kartkunskap & namngeografi														
Hi									A. Historiskt tänkande				Odling och kanalbevattning						
Re																			
Sh						A. Demokrati, mänskliga rättigheter, nationella minoriteter													

3

MODULMÅL FÖR MODUL A I SAMHÄLLSKUNSKAP

Ur Kunskapskrav för betyg E i slutet av årskurs 9:

- Eleven kan redogöra för de mänskliga rättigheternas innebörd och diskutera deras betydelse.
- Eleven känner till de nationella minoriteterna i Sverige, deras särställning och vilka rättigheter statusen innebär.
- Eleven uppvisar kunskaper om demokratiska värden och processer, och kan diskutera dessa.
- Eleven använder samhällsvetenskapliga begrepp i sina reflektioner och resonemang.

Ur Centralt innehåll årskurs 7–9

- De mänskliga rättigheterna inklusive barnets rättigheter i enlighet med

Vecka 1. Demokrati och diktatur

4

- Veckomål**
- Eleven vet vad som kännetecknar en demokrati.
 - Eleven vet vad som kännetecknar en diktatur.
 - Eleven kan redogöra för skillnaden mellan demokrati och diktatur.
 - Eleven kan ge exempel på olika typer av diktaturer.

5

- Resurser/ förslag på aktiviteter**
- [Studi-film: Vad är demokrati?](#)
 - [Studi-film: Grader av demokrati](#)
 - [Studi-film: Mänskliga rättigheter](#)
 - [Studi-film: Påverka samhället](#)
 - [Film på Begreppa \(inläsningstjänst\): vad är demokrati](#)
 - [Film på Begreppa \(inläsningstjänst\): vad är diktatur](#)

- Modulens rubrik och omfattning
- Placering av modulen i *Intensivsvenskas* grundupplägg
- Modulens innehåll, med kopplingar till Lgr 11
- Veckomål: vad ska eleven uppnå? Checkrutorna kan användas för att markera om innehållet har behandlats i undervisningen, eller om eleven har uppnått målen.
- Förslag på undervisningsresurser, till exempel *Studi-filmer* och *samarbeten* med andra ämnen.

Ämnesplaneringarna i SO

Varje SO-ämne är indelat i fyra moduler (modul A, B, C, D), där en modul motsvarar 15–20 undervisningstimmar. I grundmodellen läser eleverna varje termin alla fyra SO-ämnena, dock ett SO-ämne i taget. Eftersom innehållet i modulerna är fastställda och också kopplade till ett visst antal undervisningstimmar går de att läsa i den takt som passar klassens schema. Olika skolor har också kombinerat de fyra ämnesmodulerna på olika sätt i relation till varandra.

Nedan följer en överblick som visar grundversionen av SO-ämnesplaneringarna. Varje termin visas i överblickens som en tabell med ett ämne per rad (Ge = geografi, Hi = historia, Re = religion, Sh = samhällskunskap), och veckonumren anges i översta raden. Rubriken på modulerna anger vilka teman som behandlas i modulen.

Undervisningstiden fördelas över 2 år med 4 timmar i veckan. Varje modul omfattar 3–7 veckor. I grundversionen alterneras ämnena så att en modul i varje ämne läses i taget. Alltså innefattar första terminen modul A i alla fyra ämnen och andra terminen modul B i alla fyra ämnen. Modulerna C och D läses andra året.

Terminsöversikt

Termin 1, hösttermin

vecka	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	
Ge	A. Kartkunskap & namngeografi																			
Hi									A. Historiskt tänkande			Odling och kanalbevattning								
Re														A. Introduktion, hinduism & buddhism						
Sh					A. Demokrati, mänskliga rättigheter, nationella minoriteter															

Termin 2, vårtermin

vecka	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
Ge	B. Väder, klimat, vegetation																							
Hi					B. Expansion/ Arv från förr																			
Re															B. De abrahamitiska religionerna									
Sh										B. Rättssystemet och källkritik														

Termin 3, hösttermin

vecka	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	
Ge														C. Klimatförändringar, befolkning						
Hi				C. Revolutionerna, politiska ideologier																
Re	C. Etik och moral																			
Sh								C. Så styrs Sverige och EU,				politiska ideologier, och mass-media								

Termin 4, vårtermin

vecka	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
Ge											D. Globalise- &			Utvecklingsfrågor										
Hi	D. Konflikt och globalisering, 1900-talet																							
Re																D. Rel. & livsåskåd. i modern tid								
Sh				D. Konflikter och FN, arbetsmarknad,					Samh. - & hush.-ekonomi															

Terminsöversikten utgår från att en normal hösttermin löper från vecka 34 till och med vecka 51 (som ofta är halv), och att höstlovet infaller vecka 44. Höstterminen består av 16–17 undervisningsveckor. För vårterminen utgår terminsöversikten från att terminen löper från vecka 2 till och med vecka 24 med sportlov och påsklov. Vårterminen består av 19 undervisningsveckor. Lovveckorna under våren infaller på olika tidpunkter i olika delar av landet och ibland olika år. Lovveckorna är utplacerade på specifika veckor i terminsöversikterna, men måste alltså anpassas till aktuella terminstider. Vårterminens sista 2–3 veckor har inte tagits med i någon modul för att ge utrymme för repetition, nationella prov eller andra schemabrytande examinationer eller aktiviteter.

Läsguide till ämnesplaneringarna i SO

På nästa sida börjar den detaljerade beskrivningen av ämnet historia. Varje **modul** inleds med ett utdrag från 2-årsöverblicken som visar när modulen är tänkt att behandlas, både tidsmässigt och i förhållande till de andra SO-ämnena. Efter överblicken följer en ruta med **modulmål** hämtad från kursplanen i ämnet, närmare bestämt från centralt innehåll i årskurs 7–9 och kunskapskrav för betyg E i slutet av årskurs 9. Vissa moduler innehåller flera tematiska **områden**. **Notera att det för modul B i historia finns två alternativa moduler.** Den ena bygger på ett tematiskt upplägg medan den andra bygger på ett kronologiskt.

Därefter följer ett detaljerat innehåll för varje vecka som även anger vilka **veckomål** eleven arbetar mot. Målen kan vara inriktade mot kunskaper, färdigheter eller förmågor, mm. Ämnesplaneringarna fungerar både som underlag för lärarens planering och läraren kan bocka av varje veckomål när innehållet har behandlats i undervisningen alternativt när eleverna bedöms ha uppnått målet. För vissa ämnen finns det även planering på lektionsnivå. Veckomålen är konkretiseringar av modulmålen, som förhåller sig till kunskapskraven i kursplanen under avsnittet **koppling till Lgr 11**.

Till vissa veckor anger ämnesplaneringen även **förslag på undervisningsresurser** såsom lektionsplaneringar, Studi-filmer, andra webbresurser, möjliga samarbeten, etc.

Mål och innehåll för modulerna

Modul A. Demokrati och diktatur, mänskliga rättigheter och nationella minoriteter (4 v., 4 tim. /v.)

Termin 1, hösttermin

vecka	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	
Ge	A. Kartkunskap & namngeografi																			
Hi									A. Historiskt tänkande			Odling och kanalbevattning								
Re														A. Introduktion, hinduism & buddhism						
Sh					A. Demokrati, mänskliga rättigheter, nationella minoriteter															
																				Buffert

MODULMÅL FÖR MODUL A I SAMHÄLLSKUNSKAP

Ur Kunskapskrav för betyg E i slutet av årskurs 9:

1. Eleven kan redogöra för de mänskliga rättigheternas innebörd och diskutera deras betydelse.
2. Eleven känner till de nationella minoriteterna i Sverige, deras särställning och vilka rättigheter statusen innebär.
3. Eleven uppvisar kunskaper om demokratiska värden och processer, och kan diskutera dessa.
4. Eleven använder samhällsvetenskapliga begrepp i sina reflektioner och resonemang.

Ur Centralt innehåll årskurs 7–9

1. ”De mänskliga rättigheterna inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Deras innebörd och betydelse [...]”
2. ”De nationella minoriteterna och samernas ställning som urfolk i Sverige samt vad deras särställning och rättigheter innebär.”

3. "Olika organisationers arbete för att främja mänskliga rättigheter."
4. "Skillnader mellan människors ekonomiska resurser, makt och inflytande beroende på kön, etnicitet och socioekonomisk bakgrund. Sambanden mellan socioekonomisk bakgrund, utbildning, boende och välfärd. Begreppen jämlikhet och jämställdhet."
5. "Ungdomars identiteter, livsstilar och välbefinnande och hur detta påverkas, till exempel av socioekonomisk bakgrund, kön och sexuell läggning."

Vecka 1. Demokrati och diktatur

- Veckomål**
- Eleven vet vad som kännetecknar en demokrati.
 - Eleven vet vad som kännetecknar en diktatur.
 - Eleven kan redogöra för skillnaden mellan demokrati och diktatur.
 - Eleven kan ge exempel på olika typer av diktaturer.
- Resurser/
förslag på
aktiviteter**
- [Studi-film: Vad är demokrati?](#)
 - [Studi-film: Grader av demokrati](#)
 - [Studi-film: Mänskliga rättigheter](#)
 - [Studi-film: Påverka samhället](#)
 - [Film på Begreppa \(inläsningstjänst\): vad är demokrati](#)
 - [Film på Begreppa \(inläsningstjänst\): vad är diktatur](#)

Vecka 2. Mänskliga rättigheter

- Veckomål**
- Eleven kan redogöra för några mänskliga rättigheter (MR).
 - Eleven förstår hur mänskliga rättigheter kränks.
 - Eleven kan nämna exempel på MR-främjande arbete.
 - Eleven kan berätta om centrala delar av barnkonventionen.
- Resurser/
förslag på
aktiviteter**
- [Film om FN:s deklarationer och konventioner på Begreppa \(inläsningstjänst\) med ordlistor på olika språk](#)
 - [Film från forum för levande historia om mänskliga rättigheter \(2 min\)](#)
 - [Fakta om Barnombudsmannen och barnkonventionen på lätt svenska](#)
 - [Deklarationen om de mänskliga rättigheterna på alla språk](#)
 - [Deklarationen om de mänskliga rättigheterna på lätt svenska](#)
 - [Förenklad version av barnkonventionen på arabiska](#)
 - [Förenklad version av barnkonventionen på somaliska](#)

- [Förenklad version av barnkonventionen på urdu](#)

Vecka 3. Sveriges nationella minoriteter

- Veckomål**
- Eleven kan nämna vilka Sveriges nationella minoriteter är.
 - Eleven känner till de nationella minoriteternas rättigheter.
 - Eleven kan berätta varför dessa grupper blivit nationella minoriteter.

- Resurser/
förslag på
aktiviteter**
- [Film om Sveriges nationella minoriteter på Begreppa \(inläsningstjänst\) med ordlistor på olika språk](#)
 - [Samisk historia \(UR 19 min\)](#)
 - [Romernas nittonhundratals \(UR 15 min\)](#)

Vecka 4. Repetition, fördjupad diskussion och examination

- Veckomål**
- Eleven kan använda de kunskaper den fått genom modulen för att skapa opinion t.ex. genom att skriva insändare (lämpligt samarbete med SVA).
 - Eleven kan ge uttryck för sina kunskaper skriftligt och/eller muntligt.

- Resurser/
förslag på
aktiviteter**
- Besök på museum.
 - Besök på judiskt eller romskt kulturcentrum.

Modul B. Rättssystemet och källkritik (4 v., 4 tim./v.)

Termin 2, vårtermin

vecka	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
Ge	B. Väder, klimat, vegetation																							
Hi					B. Expansion/ Arv från förr																			
Re															B. De abrahamitiska religionerna									
Sh										B. Rättssystemet och källkritik														

MODULMÅL FÖR MODUL B I SAMHÄLLSKUNSKAP

Ur Kunskapskrav för betyg E i slutet av årskurs 9:

1. Eleven undersöker hur rättsliga strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar.
2. Eleven kan resonera om informationens och källornas trovärdighet och relevans.
3. Eleven kan diskutera hur individer och samhällen påverkas av och påverkar varandra i relation till rättssystemet.
4. Eleven använder samhällsvetenskapliga begrepp i sina resonemang kring bland annat brott och straff, lagar och normer.

Ur Centralt innehåll årskurs 7–9:

1. ”Rättssystemet i Sverige och principer för rättssäkerhet. Hur normuppfattning och lagstiftning påverkar varandra. Kriminalitet, våld och organiserad brottslighet. Kriminalvårdens uppgifter och brottsoffers situation.”
2. ”Möjligheter och risker förknippade med internet och digital kommunikation samt hur man agerar ansvarsfullt vid användning av digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.”
3. ”Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar i sociala medier.”
4. ”[...] diskrimineringsgrunderna i svensk lag.”

5. "Sveriges grundlagar."

Vecka 1. Normer, regler, lagar och grundlagar, domstolens aktörer, och introduktion till källkritik

- Veckomål**
- Eleven kan redogöra för Sveriges fyra grundlagar.
 - Eleven kan redogöra för skillnaden mellan normer, regler och lagar.
 - Eleven kan redogöra för vilka roller aktörer i domstolen har.
 - Eleven känner till de källkritiska frågorna.
- Resurser/
förslag på
aktiviteter**
- [Studi-film: Sveriges grundlagar](#)
 - [Studi-film: Tryck- och yttrandefrihet i Sverige](#)
 - [Studi-film: Från idé till lag](#)
 - [Studi-film: I rättssalen](#)
 - [Film från Så funkar Sverige \(UR\) om grundlagarna](#)
 - [Film från Nyfiken på Sverige \(UR\) om grundlagarna](#)
 - [Film från så funkar Sverige \(UR\) om yttrandefrihet](#)
 - [Film från Så funkar Sverige \(UR\) om lagar](#)
 - [Film från Begreppa \(inläsningstjänst\) om normer, lagar och regler med tillhörande ordlista på flera språk](#)
 - [Film från Nyfiken på Sverige om lagar och traditioner](#)
 - [Filmer från Sveriges Domstolar om domstolens aktörers roller](#)
 - [Film från Youtube om risken att bedöma en situation fel för att man inte har helhetsbilden](#)
 - [Film från Så funkar Sverige \(UR\) om källkritik](#)
 - [Film från Begreppa \(inläsningstjänst\): Identitet – att hitta sig själv](#)

Vecka 2. Från brott till straff + skillnaden mellan objektivitet och subjektivitet (källkritik)

- Veckomål**
- Eleven kan granska källor med hjälp av de källkritiska frågorna.
 - Eleven kan föra en diskussion kring orsaker till kriminalitet och konsekvenser av kriminalitet och våld.
 - Eleven kan redogöra för hur ett rättsfall går igenom rättsapparaten.
 - Eleven kan förklara vad som menas med rättssäkerhet.

- Eleven förstår innebörden av några vanliga brott och påföljder.
- Resurser/
förslag på
aktiviteter
- [Studi-film: Från brott till åtal](#)
 - [Studi-film: Källkritik](#)
 - [Studi-film: Rättegång](#)
 - [Studi-film: Dom faller](#)
 - [Skolmaterialet "Varför slog du mig Peter?"](#)
 - [Filmserien "Justitia" från UR](#)
 - [Film från Nyfiken på Sverige om brott och straff](#)
 - [Misshandel på krogen? Ett mål i tingsrätten \(textad\) \(24 min\)](#)
 - [Rättegångsskolan skapad av brottsoffermyndigheten](#)

Vecka 3. Forts. från brott till straff, samt diskriminering

- Veckomål
- Eleven förstår vad som menas med ungdomsrabatt.
 - Eleven kan diskutera varför ungdomar är överrepresenterade i brottsstatistiken.
 - Eleven kan resonera kring brottsförebyggande åtgärder.
 - Eleven känner till vilka myndigheter eller organisationer man kan höra av sig till om man bevittnat eller utsatts för brott.
 - Eleven kan definiera vad som är diskriminering (diskrimineringsgrunderna)

- Resurser/
förslag på
aktiviteter
- [Stöd och medling i Sverige](#)
 - [Film från Begreppa \(inläsningstjänst\) om diskriminering med tillhörande ordlista på flera språk](#)
 - [Film om vikten och svårigheterna med att vittna \(finns även på SLI\) \(16 min\)](#)
 - [Polisanmälan på nätet](#)
 - [Exempel på en dag från häktet](#)
 - [Exempel på en dag från fängelset](#)
 - ["Insidan" ett barnvänligt utbildningsmaterial skapat av kriminalvården riktat till bland annat barn vars föräldrar eller släktingar sitter i fängelse](#)

Vecka 4. Repetition, fördjupad diskussion och examination

- Veckomål
- Eleven kan ge uttryck för sina kunskaper skriftligt och/eller muntligt.

- Eleven kan redogöra för vad samtyckeslagen innebär.
- Eleven kan resonera om för- och nackdelar med exempelvis ungdomsrabatten eller nämndemannasystemet.

Resurser/
förslag på
aktiviteter

- [Film från Youtube – Te och samtycke](#)
- Besöka tingsrätten.

Modul C. Så styrs Sverige och EU, politiska ideologier och massmedia (4 v., 4 tim./v.)

Termin 3, hösttermin

vecka	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	
Ge																				
Hi																				
Re																				
Sh																				

Ge: C. Klimatförändringar, befolkning (vecka 47-48)
Hi: C. Revolutionerna, politiska ideologier (vecka 38-41)
Re: C. Etik och moral (vecka 34-35)
Sh: C. Så styrs Sverige och EU, politiska ideologier, och massmedia (vecka 42-46)

Buffert (vecka 44-45)

MODULMÅL FÖR MODUL C I SAMHÄLLSKUNSKAP

Ur Kunskapskrav för betyg E i slutet av årskurs 9:

1. Eleven undersöker hur mediala och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar, och beskriver samband inom och mellan olika samhällsstrukturer.
2. Eleven beskriver samband mellan olika politiska faktorer som har betydelse för individers möjligheter att påverka sin egen och andras livssituation.
3. Eleven uppvisar kunskaper om demokratiska värden och processer, samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande.
4. Eleven använder samhällsvetenskapliga begrepp i sina beskrivningar och resonemang.

Ur Centralt innehåll årskurs 7–9:

1. "Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs, till exempel utifrån kön och etnicitet, samt hur information i digitala medier kan styras av bakomliggande programmering."
2. "Olika slags medier, deras uppbyggnad och innehåll, till exempel sociala medier, webbplatser eller dagstidningar."
3. "Mediernas roll som informationsspridare, opinionsbildare, underhållare och granskare av samhällets maktstrukturer."

4. "Politiska ideologier och hur skiljelinjerna i det svenska partiväsendet har utvecklats."
5. "Sveriges politiska system med Europeiska unionen, riksdag, regering, landsting och kommuner. Var olika beslut fattas och hur de påverkar individer, grupper och samhället i stort."
6. "Europeiskt och nordiskt samarbete, dess bakgrund och innehåll."
7. "Individens och grupperns möjligheter att påverka beslut och samhällsutveckling samt hur man inom ramen för den demokratiska processen kan påverka beslut."

Vecka 1. Ideologier, partier, rösträtt och val

Veckomål	☐ Eleven kan redogöra för grunderna inom socialism, liberalism, konservatism, ekologism och feminism.☐ Eleverna kan namn och partisymbol hos riksdagspartierna.☐ Eleverna kan para ihop rätt parti med rätt ideologi/kombination av ideologier.☐ Eleven kan redogöra för hur ett val i Sverige går till, och vet skillnaden mellan val och folkomröstning.☐ Eleven kan beskriva kraven för rösträtt i riksdagsvalet, landstingsvalet och kommunvalet.
Resurser/
förslag på
aktiviteter	• Studi-film: Val i Sverige• Studi-film: Allmän och lika rösträtt• Studi-film: Demokrati i flera nivåer• Studi-filmer om de 8 riksdagspartierna• Film på Begreppa (inläsningstjänst): Olika statskick• Film från Youtube (8 Sidor – lättlästa nyheter): Så går det till att rösta• Film från Youtube (8 Sidor – lättlästa nyheter) om Miljöpartiet• Film från Youtube (8 Sidor – lättlästa nyheter) om Vänsterpartiet• Film från Youtube (8 Sidor – lättlästa nyheter) om Moderaterna• Film från Youtube (8 Sidor – lättlästa nyheter) om Centerpartiet• Film från Youtube (8 Sidor – lättlästa nyheter) om Kristdemokraterna• Film från Youtube (8 Sidor – lättlästa nyheter) om Socialdemokraterna

- Film från Youtube (8 Sidor – lättlästa nyheter) om Sverigedemokraterna
- Film från Youtube (8 Sidor – lättlästa nyheter) om Liberalerna
- Val i Sverige – Originaltext av Valmyndigheten översatt på andra språk av bildningsförbundet
- Rollspel om hur man röstar.

Vecka 2. Första, andra och tredje statsmakten (regeringen, riksdagen och massmedia)

- Veckomål**
- Eleven kan redogöra för riksdagens struktur och funktion i Sverige.
 - Eleven kan redogöra för regeringens struktur och funktion i Sverige.
 - Eleven kan redogöra för olika typer av massmedia.
 - Eleven kan resonera om massmedias roll i en demokrati och i en diktatur.

- Resurser/
förslag på
aktiviteter**
- [Studi-film: Sveriges riksdag](#)
 - [Studi-film: Sveriges regering](#)
 - [Studi-filmer om media och kommunikation \(10 filmer\)](#)
 - [Film på Begreppa \(inläsningstjänst\): Vad blir en nyhet](#)
 - [Vem bestämmer vad: Riksdagen – På lätt svenska \(UR\)](#)
 - [Film på Begreppa \(inläsningstjänst\): Riksdag och regering](#)
 - [Film på YouTube: Det nya hotet \(tvättbjörnar\)](#)
 - [Film på YouTube: Så gjorde vi filmen ”Det nya hotet”](#)
 - [Film från Youtube \(8 Sidor – lättlästa nyheter\): Vad gör regeringen](#)
 - [Film från Youtube \(8 Sidor – lättlästa nyheter\): Sveriges regering](#)
 - [Film från Youtube \(8 Sidor – lättlästa nyheter\): En ledare utan makt](#)
 - [Film från Youtube \(8 Sidor – lättlästa nyheter\): Bildspel om riksdagen](#)
 - [Film från Youtube \(8 Sidor – lättlästa nyheter\): Bildspel om regeringen](#)
 - [Text: Så fungerar riksdagen \(lättläst svenska\)](#)
 - [Ett studiehäfte som på ett enkelt sätt beskriver riksdagens roll i samhället. Övningsuppgifter ingår. Finns även på Arabiska \(Finns att ladda ned och beställa utan kostnad\)](#)

Vecka 3. Kommuner, landsting och EU

- Veckomål**
- Eleven kan redogöra för vilka delar av samhället som styrs av kommunen.
 - Eleven kan redogöra för vilka delar av samhället som styrs av landstingen/regionerna.
 - Eleven kan redogöra för grunderna av EU:s struktur och funktion.

- Resurser/
förslag på
aktiviteter**
- [Studi-film: Kommuner och landsting](#)
 - [Studi-film: Europaparlamentsvalet](#)
 - [Studi-film: Den inre marknaden](#)
 - [Vem bestämmer vad: EU – På lätt svenska \(UR\)](#)
 - [Vem bestämmer vad: Kommunen – På lätt svenska \(UR\)](#)
 - [Vem bestämmer vad: Landstingen – På lätt svenska \(UR\)](#)
 - [Film på Begreppa \(inläsningstjänst\): Vad är EU](#)
 - [Film från Youtube \(8 Sidor – lättlästa nyheter\) om hur EU styrs](#)
 - [Film från Youtube \(8 Sidor – lättlästa nyheter\): EU – Ett speciellt samarbete](#)
 - [Informationsmaterial om EU \(finns att ladda ned och beställa\)](#)
 - [Filmserie: Fatta EU \(anpassad för åk 7-9\)](#)

Vecka 4. Repetition, fördjupad diskussion, examination

- Veckomål**
- Eleven kan föra fördjupade diskussioner om modulens innehåll. Exempelvis resonera kring för-och nackdelar med svenskt medlemskap i EU, för och nackdelar med att dela upp ansvarsområdena i samhället mellan kommun, landsting och staten.
 - Eleven kan muntligt och/eller skriftligt visa sina kunskaper.

Modul D. Konflikter och FN, arbetsmarknad, hushållsekonomi och samhällsekonomi (5 v., 4 tim./v.)

Termin 4, vårtermin

vecka	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
Ge											D. Globalise- &			Utveck- lings- frågor										
Hi		D. Konflikt och globalisering, 1900-talet																						
Re																								
Sh						D. Konflikter och FN, arbets- marknad,				Samh.- & hush.- ekono mi														
																								Buffert

MODULMÅL FÖR MODUL D I SAMHÄLLSKUNSKAP

Ur Kunskapskrav för betyg E i slutet av årskurs 9:

1. Eleven kan redogöra för de mänskliga rättigheternas innebörd (repetition från modul A) och betydelse och ge exempel på hur de kränks och främjas i olika delar av världen.
2. Eleven undersöker hur sociala, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar i relation till mänskliga rättigheter och arbetsrätt.
3. Eleven kan resonera om hur individer och samhällen påverkas av och påverkar varandra och beskriva samband mellan olika funktioner i samhället.
4. Eleven använder samhällsvetenskapliga begrepp och modeller på ett fungerande sätt.

Ur Centralt innehåll årskurs 7–9

1. "Hur mänskliga rättigheter kränks i olika delar av världen."
2. "Aktuella samhällsfrågor, hotbilder och konflikter i Sverige och världen. FN:s syfte och huvudsakliga uppdrag, andra former av internationell konflikthantering och folkrätten i väpnade konflikter."
3. "Några olika stats- och styrelseskick i världen."
4. "Svenska välfärdsstrukturer och hur de fungerar, till exempel sjukvårdssystemet, pensionssystemet och arbetslöshetsförsäkringen. Vilket ekonomiskt ansvar som

vilar på enskilda individer och familjer och vad som finansieras genom gemensamma medel.”

5. ”Hur hushållens, företagens och det offentligas ekonomi hänger samman. Orsaker till förändringar i samhällsekonomi och vilka effekter de kan få för individer och grupper.”

6. ”Hur länders och regioners ekonomier hänger samman och hur olika regioners ekonomier förändras i en globaliserad värld.”

7. ”Arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor, till exempel arbetsmiljö och arbetsrätt. Utbildningsvägar, yrkesval och entreprenörskap i ett globalt samhälle. Några orsaker till individens val av yrke och till löneskillnader.”

8. ”Sveriges befolkning, dess storlek, sammansättning och geografiska fördelning. Konsekvenser av detta, till exempel socialt, kulturellt och ekonomiskt.”

9. ”Immigration till Sverige förr och nu. Integration och segregation i samhället.” (Behandlas mer utförligt i historia C)

10. ”Digitaliseringens betydelse för samhällsutveckling inom olika områden, till exempel påverkan på arbetsmarknad och infrastruktur samt förändrade attityder och värderingar.”

Vecka 1. FN:s uppdrag och styrning, avkolonialisering och konflikter efter andra världskriget

- Veckomål**
- Eleven kan redogöra för FN:s bakgrund och huvudsakliga uppdrag.
 - Eleven förstår hur avkolonialiseringen ledde till flera krig inom eller mellan länder.
 - Eleven vet vad Kalla kriget handlade om, och kan redogöra för hållpunkter under Kalla kriget.

- Resurser/
förslag på
aktiviteter**
- [Studi-film: FN och mänskliga rättigheter](#)
 - [Studi-film: Åsikter om mänskliga rättigheter](#)
 - [Studi-film: Konflikten mellan Indien och Pakistan](#)
 - [TedTalk från en medarbetare för UNDP om utmaningarna för ett lands första demokratiska val](#)
 - [Broschyr om FN:s fredsbevarande trupper och insatser](#)
 - [Översiktskarta över FN:s olika delar](#)
 - [Fatta historia \(UR\) ”Efterkrigstiden”](#)

Vecka 2. FN:s uppdrag och styrning, avkolonialisering och konflikter efter andra världskriget forts. samt examination

- Veckomål**
- Eleven kan muntligt och/eller skriftligt visa sina kunskaper.
 - Eleven kan resonera om exempelvis fördelarna och problemen med mänskliga rättigheter, eller om vilka problem som kan uppstå när FN:s fem permanenta medlemsländer har vetorätt.
- Resurser/
förslag på
aktiviteter**
- [Studi-film: FN och mänskliga rättigheter](#)
 - [Studi-film: Åsikter om mänskliga rättigheter](#)
 - [Studi-film: Konflikten mellan Indien och Pakistan](#)
 - [Tedtack från en medarbetare för UNDP om utmaningarna för ett lands första demokratiska val](#)
 - [Broschyr om FN:s fredsbevarande trupper och insatser](#)
 - [Översigtskarta över FN:s olika delar](#)
 - [Fatta historia \(UR\) ”Efterkrigstiden”](#)
 - Behandlas mer utförligt i historia modul C.

Vecka 3. Arbetsmarknad, grundläggande arbetsrätt och konsumenträtt

- Veckomål**
- Eleven visar förståelse för hur den svenska arbetsmarknaden fungerar.
 - Eleven har grundläggande kunskaper om svensk arbetsrätt, exempelvis genom att kunna förklara skillnaden mellan vitt arbete och svart arbete, eller hur länge en person får arbeta under ett dygn.
 - Eleven vet var man kan vända sig om man upplever sig utnyttjad av sin arbetsgivare.
 - Eleven har grundläggande kunskaper om konsumenträtt.
 - Eleven vet var man kan vända sig om man känner sig lurad av ett företag.
- Resurser/
förslag på
aktiviteter**
- [Studi-film: Från producent till konsument](#)
 - [Tips på beställningsvara \(gratis bok och DVD\): ”Dina pengar och din ekonomi” - Finansinspektionens utbildningsmaterial som är anpassat för SFI-undervisning \(finns även som nedladdningsbar film och pdf\)](#)
 - [Nedladdningsbart material från konsumentverket ”Koll på pengarna”](#). Finns på lätt svenska och andra språk
 - [Text – Kapitel 3 i boken ”Om Sverige \(Att försörja sig och utvecklas i Sverige\)](#)

- [Film – Helt rätt \(gjord för grundskolan\): Konsumenträttigheter](#)
- [Film – Helt rätt \(gjord för grundskolan\): Avtal](#)
- [Film – Helt rätt \(gjord för grundskolan\): Näthandel](#)
- [Film på YouTube – Helt rätt \(endast animering\): Sara om konsumenträttigheter](#)
- Behandlas mer utförligt i geografi modul C.

Vecka 4. Hushållens inkomster och utgifter och det ekonomiska samspelet mellan samhällets olika delar (det ekonomiska kretsloppet)

- Veckomål**
- Eleven har kunskaper om privatekonomiska begrepp och vad som är viktigt att tänka på för att ha en sund privatekonomi.
 - Eleven har kunskaper om hur pengar cirkulerar mellan samhällets olika aktörer, och kan dra slutsatser om hur dessa aktörer påverkar varandra.
 - Eleven kan dra slutsatser om hur samhällsekonomiska förändringar påverkar individens privatekonomi.

- Resurser/
förslag på
aktiviteter**
- [Studi-film: Spara eller låna](#)
 - [Studi-film: Det ekonomiska kretsloppet](#)
 - [Studi-film: Utbud och efterfrågan](#)
 - [Film på begreppa \(inläsningstjänst\) om välfärd i Sverige](#)
 - [Film – Helt rätt \(gjord för grundskolan\): Om privatekonomi](#)
 - [Film – Helt rätt \(gjord för grundskolan\): Spara och låna](#)
 - [Film på YouTube – Helt rätt \(endast animering\): Sara om privatekonomi](#)
 - [Information om etableringsersättning och vilka bidrag man kan få samtidigt](#)
 - [Filmer från försäkringskassan \(på Youtube\) på dari](#)
 - [Filmer från försäkringskassan \(på Youtube\) på somaliska](#)
 - [Filmer från försäkringskassan \(på Youtube\) på tigrinja](#)
 - [Filmer från försäkringskassan \(på Youtube\) på arabiska](#)
 - Behandlas mer utförligt i geografi-modul D.

Vecka 5. Repetition, fördjupad diskussion, examination

- Veckomål**
- Eleven kan föra fördjupade diskussioner om modulens innehåll. Exempelvis resonera kring för- och nackdelar med att ta lån, för och nackdelar med höga skatter eller liknande
 - Eleven kan muntligt och/eller skriftligt visa sina kunskaper.
- Resurser/
förslag på
aktiviteter**
- [Budgetkalkylen – Budgetverktyg från konsumentverket.](#) Kan vara lite svårt att använda från början, därför rekommenderas eleverna att först göra sin budget på papper. Fördelen med budgetkalkylen är att den är visuell, kan sparas digitalt och den är enkel att göra ändringar i (för att exempelvis demonstrera vad som händer med budgeten om räntan höjs/sänks).

Observera: Modul D är tvådelad. Tanken är att den första delen av modulen (som handlar om konflikter och FN) ska vara en naturlig övergång från Historia modul D som avslutas med andra världskriget. Därefter behandlas efterkrigstiden, kalla kriget och FN:s roll inom dessa tidsperioder inom ramen för samhällskunskap. Del 2 av modulen handlar om hushålls- och samhällsekonomi, arbetsmarknad och konsumenträtt.

Litteratur

Cummins, Jim. 1981. The role of primary language development in promoting educational success for language minority students. I: C.F. Leyba (red.), *Schooling and language minority students: A theoretical framework*. Los Angeles, CA: Evaluation, Dissemination and Assessment Center, California State University Los Angeles. S. 3–49.

Cummins, Jim. 1984. *Bilingualism and special education: issues in assessment and pedagogy*. Clevedon, Avon: Multilingual Matters

Florin Sädbom, Rebecka. 2015. *I det didaktiska spänningsfältet mellan styrning och elevers lärande. En studie av lärarens tal om och iscensättning av kursplanemål i en mål- och resultatstyrd skola*. Avhandling. Jönköping: Högskolan i Jönköping.

Gibbons, Pauline. 2002. *Scaffolding Language. Scaffolding Learning. Teaching Second Language Learners in the Mainstream Classroom*. Houghton Mifflin Harcourt: Heinemann.

Gibbons, Pauline. 2009. *Lyft språket, lyft tänkandet. Språk och lärande*. Stockholm: Hallgren & Fallgren.

Hakuta, Kenji, Yuko Goto Butler & Daria Witt. 2000. *How long does it take English learners to attain proficiency?* Stanford, CA: University of California Linguistic Minority Research Institute. Policy Report 2000-1.

Halliday, Michael & Hasan, Ruqaiya. 1989. *Language, Context, and Text: Aspects of Language in a Social-Semiotic Perspective*. Oxford University Press, Oxford. <https://doi.org/10.2307/3586740>.

Håkansson, Jan & Daniel Sundberg. 2012. *Utmärkt undervisning. Framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*. Stockholm: Natur & Kultur

Håkansson, Jan & Daniel Sundberg. 2016. *Utmärkt skolutveckling. Forskning om skolförbättring och måluppfyllelse*. Stockholm: Natur & Kultur.

Johansson, Britt & Anniqa Sandell Ring. 2010. *Låt språket bära. Genrepedagogik i praktiken*. Hallgren & Fallgren, Uppsala.

Kuyumcu, Eija. 2004. Genrer i skolans språkutvecklande arbete. I: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. 573–596.

Kuyumcu, Eija. 2013. Genrepedagogik som verktyg i språk-och kunskapsutvecklande undervisning och lärande. I: Hyltenstam, Kenneth &

- Lindberg, Inger (red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur. 605–632.
- Lim Falk, M. 2017. *Planera för progression*. Skolverket: Skolverkets språk, läs- och skrivutveckling. Modul: Nyanländas språkutveckling. Skolverket, <https://larportalen.skolverket.se>.
- Lindberg, Inger. 2007. Forskning om läromedelsspråk och ordförrådsutveckling. I: I. Lindberg & S. Johansson Kokkinakis, *OrdiL. En korpusbaserad kartläggning av ordförrådet i läromedel för grundskolans senare år*. (Rapporter om svenska som andraspråk (ROSA). 7.). Göteborg: Institutet för svenska som andraspråk, Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. S. 13–60.
- Lindberg, Inger. 2011. Språk för lärande i en mångspråkig skola. I: S. Eklund (red.), *Lärarens kulturella dimensioner*. Forskning om undervisning och lärande 6. Stockholm: Stiftelsen SAF i samarbete med Lärarförbundet. S. 7–29.
- Lgr 11. 2019. *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Reviderad 2019. Stockholm: Skolverket.
- Mariani, Luciano. 1997. Teacher support and teacher challenge in promoting learner autonomy. *Perspectives*, 23(2). *A Journal of TESOL Italy* 23 (2).
- Martin, J.R. & Rothery, J. 1986. What a functional approach to the writing task can show teachers about “good writing”. I: B. Couture (red.), *Functional Approaches to Writing: Research Perspectives*. London: Francis Pinter.
- Martin, J.R. & White, P.R.R. 2005. *The language of evaluation*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Myndigheten för skolutveckling. 2004. *Kartläggning av svenska som andraspråk*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Nordenbro, Sven Erik, Michael Søgaard Larsen, Neriman Tiftikci, Rikke Eline Wnedt & Susan Østergaard. 2008. *Teacher competences and pupil achievement in pre-school and school. A systematic review carried out for The Ministry of Education and Research*, Oslo. Copenhagen: Danish Cleraringhouse for Educational Research, School of Education, University of Aarhus.
- Odenstad, Christina. 2018. *Medborgarkunskap i fokus: Samhällskunskapsundervisning för nyanlända*. Avhandling. Karlstad: Karlstad universitet.
- Polias, John, Inger Lindberg & Karin Rehman. 2017. Stöttning på olika nivåer. Skolverkets språk, läs- och skrivutveckling. Modul: Nyanländas språkutveckling. Skolverket, <https://larportalen.skolverket.se>

Schleppegrell, Mary. 2004. *The Language of schooling. A Functional Linguistic Perspective*. London: Lawrence Erlbaum.

SKL 2019. Framgångsfaktorer för skolans utveckling. Sveriges kommuner och landsting.

Skolinspektionen. 2010. Framgång i undervisningen. En sammanställning av forskningsresultat som stöd för granskning på vetenskaplig grund i skolan. Dnr 2010:1284.

Skolinspektionen. 2014. Utbildning för nyanlända elever. Rapport 2014:03. Stockholm: Skolinspektionen.

Skolinspektionen 2019. Svenska som andraspråk i årskurs 7–9.

Skolverket. 2016. *Språkin introduktion*. Skolverkets rapport 436. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. 2017. *Bygga svenska. Bedömningsstöd för nyanlända elevers språkutveckling i årskurs 7–9 och i gymnasieskolan*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. 2018. Uppföljning av språkin introduktion. Beskrivande statistik på nationell nivå och nyanlända elevers övergångar till och från språkin introduktion. *Rapport 469*. Stockholm: Skolverket.

Bilaga 1: Förslag på lektionsrubriker

Denna förteckning med lektionsrubriker är tänkt som ett komplement till modulerna i ämnesplaneringen i samhällskunskap.

Modul A: Demokrati och diktatur, mänskliga rättigheter och nationella minoriteter

Vecka 1 – Demokrati och diktatur

Lektion 1 – Vad är en demokrati? Olika typer av demokratier

Lektion 2 – Är Sverige en demokrati? Vad har Sverige som gör att Sverige är demokratiskt? Hur blev Sverige ett demokratiskt land?

Lektion 3 – Vad är en diktatur? Olika typer av diktaturer

Lektion 4 – Hur kan övergången från diktatur till demokrati se ut?

Vecka 2 – Mänskliga rättigheter

Lektion 5 – Lyssna eller läs igenom de mänskliga rättigheterna på ditt modersmål (länk till översättningar finns i ämnesplaneringen) och sedan på lätt svenska

Lektion 6 – Finns det några rättigheter som är viktigare än andra. Arbeta i grupp och välj tillsammans ut de 5 artiklar ni i gruppen tycker är viktigast

Lektion 7 – Var och hur kränks de mänskliga rättigheterna, och vilka organisationer arbetar för att stoppa människorättskränkningar?

Lektion 8 – Läs tillsammans igenom barnkonventionen och diskutera varför ni tror att barnkonventionen togs fram

Vecka 3 – Sveriges nationella minoriteter

Lektion 9 – Samer och samers rättigheter och historia i Sverige

Lektion 10 – Romer och judars rättigheter och historia i Sverige

Lektion 11 – Finlandssvenskars och tornedalingars rättigheter och historia i Sverige

Lektion 12 – Sammanfattning av de fem nationella minoriteterna i Sverige och diskussion om varför dessa minoriteter behöver särskilda rättigheter

Vecka 4 - Repetition, fördjupning och examination

Lektion 13 – Studiebesök

Lektion 14 – Repetition

Lektion 15 – Examination

Lektion 16 – Examination

Modul B: Rättssystemet och källkritik

Vecka 1 – Normer, regler, lagar och grundlagar, domstolens aktörer samt introduktion till källkritik

Lektion 1 – Vad är normer, regler och lagar? Likheter, skillnader och exempel

Lektion 2 – Sveriges fyra grundlagar

Lektion 3 – Domstolens aktörer och deras roller

Lektion 4 – Introduktion till källkritik – De källkritiska frågorna

Vecka 2 – Från brott till straff + skillnaden mellan objektivitet och subjektivitet

Lektion 5 – Tänkbara orsaker till brott

Lektion 6 – Vägen från brott till dom + innebörden av rättssäkerhet

Lektion 7 – Straff i Sverige för vuxna och ungdomar, hur ser en vanlig dag ut i ett svenskt fängelse (se länk i ämnesplaneringen)

Lektion 8 – Varför är det problematiskt att lita på den tilltalande eller målsägandens berättelser?

Vecka 3 – Forts. från brott till straff samt diskriminering

Lektion 9 – Tänkbara åtgärder för att förhindra brott. Vad är syftet med straff? Vad innebär återfallsförbrytare?

Lektion 10 – Ungdomar och brott, varför är ungdomar överrepresenterade i brottsstatistiken och hur kan man förhindra ungdomar från att begå brott?

Lektion 11 – Vad är diskriminering? Vilka är diskrimineringsgrunderna?

Lektion 12 – Var vänder man sig om jag råkat ut för brott (inklusive diskriminering) eller bevittnat brott? Vilket skydd har man som vittne?

Vecka 4 – Repetition, fördjupad diskussion och examination

Lektion 13 – Samtyckeslagen (vad innebär den och varför infördes den)? Vilka är för- och nackdelarna med en sådan lag?

Lektion 14 – Repetition

Lektion 15 – Examination

Lektion 16 – Examination

Modul C: Så styrs Sverige och EU, politiska ideologier och massmedia

Vecka 1 – Ideologier, partier, rösträtt och val

Lektion 1 – Ideologierna liberalism, konservatism, socialism, feminism och ekologism

Lektion 2 – Riksdagspartierna – namn, symbol, partiledare

Lektion 3 – Koppla ihop parti med ideologi + höger- och vänsterskalan

Lektion 4 – Regler för rösträtt till olika nivåer + hur går ett val till + skillnaden mellan val och folkomröstning

Vecka 2 – Första, andra och tredje statsmakten (regeringen, riksdagen och massmedia)

Lektion 5 – Riksdagens struktur och uppgifter

Lektion 6 – Regeringens struktur och uppgifter

Lektion 7 – Vad är massmedia – de olika typerna av massmedia

Lektion 8 – Massmedias roll i en demokrati och diktatur

Vecka 3 – Kommuner, landsting och EU

Lektion 9 – Hur styrs kommunerna och vad ansvarar de för?

Lektion 10 – Hur styrs landstingen/regionerna och vad ansvarar de för?

Lektion 11 – EU:s historiska bakgrund och de fyra friheterna

Lektion 12 – EU:s styrning och betydelse för Sverige

Vecka 4 – Repetition, fördjupad diskussion, examination

Lektion 13 – Studiebesök, debatt, hålla argumenterande tal eller liknande

Lektion 14 – Repetition

Lektion 15 – Examination

Lektion 16 – Examination

Modul D: Konflikter, FN, Arbetsmarknad, hushålls- och samhällsekonomi

Vecka 1 – FN:s uppdrag och styrning, avkolonialisering och konflikter efter andra världskriget

Lektion 1 – FN:s bildande, styrning och uppdrag

Lektion 2 – Efterkrigstiden och avkolonialisering

Lektion 3 – Konfliktanalys av en konflikt under efterkrigstiden

Lektion 4 – Konfliktanalys av en konflikt under efterkrigstiden forts.

Vecka 2 – FN:s uppdrag och styrning, avkolonialisering och konflikter efter andra världskriget forts., samt examination

Lektion 5 – Konfliktanalys av en konflikt under efterkrigstiden forts.

Lektion 6 – Analys av FN:s roll och förekomsten av mänskliga rättigheter

Lektion 7 – Repetition

Lektion 8 – Examination

Vecka 3 – Arbetsmarknad, grundläggande arbetsrätt och konsumenträtt

Lektion 9 – Hur får man ett jobb? Grundläggande arbetsmarknadskunskap (ta gärna hjälp av SYV)

Lektion 10 – Vilka lagar är viktiga att känna till när man arbetar och vad ska man göra och man blir diskriminerad, trakasserad eller utnyttjad?

Lektion 11 – Lön, bidrag, skatt och välfärd

Lektion 12 – Vilka rättigheter har jag som konsument?

Vecka 4 – Hushållens inkomster och utgifter och det ekonomiska samspelet mellan samhällets olika delar (det ekonomiska kretsloppet)

Lektion 13 – Prisbildning (Utbud, efterfrågan, jämviktpris)

Lektion 14 – Spara och låna pengar (Ränta, amortering, inkasso, kronofogden)

Lektion 15 – Det ekonomiska kretsloppet samt hur samhällsekonomin påverkar privatekonomin och vice versa

Lektion 16 – Det ekonomiska kretsloppet samt hur samhällsekonomin påverkar privatekonomin och vice versa, fortsättning.

Vecka 5 – Repetition, fördjupad diskussion, examination

Lektion 17 – Göra en egen hållbar budget

Lektion 18 – Repetition

Lektion 19-20 – Examination